På universitetet lærer du at blive målrettet og kalkulerende

FOTO: MIKAL SCHLOSSER

Det er bare ikke det, arbejdsmarkedet efterspørger

Fremdriftsreformen sætter turbo på de studerendes studier. De unge er målorienterede og gode til at få 12; de er autoritetstro og følger de retningslinjer og rammer, universitetet opstiller. Men det sker på bekostning af de selvstændige akademiske kompetencer, som universitetet ikke længere giver tid til. Spørgsmålet er, om det er den type kandidater, arbejdsmarkedet har brug for.

Af Mathilde Weirsøe

Fulde af forventninger har mange tusinde unge netop sat deres ben på et af landets universiteter for allerførste gang. Går studierne snorlige, så står de om fem år med et eksamensbevis i hånden og en kandidatgrad på cv'et. Og snorlige, det er præcis sådan, det gerne skulle gå, hvis man spørger det flertal af politikere på Christiansborg, der har været med til at ›

”Der er i min optik mere brug for, at folk er forskellige, frem for at vi indretter og ensretter uddannelserne efter gennemsnittet.”

Miriam Madsen

FART PÅ STUDIERNE

FREMDRIFTSREFORMEN

I 2013 indgik et flertal i Folketinget en aftale om Studiefremdriftsreformen, som indebar en reform af SU-systemet og rammerne for studiegennemførelse. Reformen var motiveret af et ønske om at frigøre midler til andre vækstskabende aktiviteter ved at reducere den gennemsnitlige studietid med i alt 4,3 måneder. Lykkes det ikke for universiteterne at nedbringe studietiderne inden 2020, skæres der markant i uddannelsesbevillingerne.

SU-REFORMEN

Studerende, der starter på deres videregående uddannelser inden for 2 år efter deres adgangsgivende eksamen, kan modtage SU op til 12 måneder ud over normeret studietid. Studerende, der påbegynder deres videregående uddannelse mere end to år efter deres adgangsgivende eksamen, vil kun kunne modtage SU svarende til normeret studietid.

KVIK-BONUS

Siden 2009 har de unge kunnet gange deres gennemsnit med 1,08, hvis de startede på en videregående uddannelse inden for to år efter endt adgangsgivende eksamen.

UDDANNELSESLOFTET

Alle med en videregående uddannelse kan først søge ind på en ny videregående uddannelse på lavere eller samme niveau, seks år efter at de har afsluttet deres første uddannelse. Man kan altid søge optagelse på en uddannelse på et højere niveau.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet

stemme Fremdriftsreformen igennem. Og helst så hurtigt som muligt.

Fremdriftsreformen har som mål at accelerere de unges gennemførelsestid. Det sker bl.a. ved at opstille klare retningslinjer for læringsmål, der skal opnås inden for et bestemt tidsrum. Effekten er positiv. I hvert fald set i et snævert effektiviseringsperspektiv.

”Fremdriftsreformen virker efter hensigten – den får de studerende hurtigere igennem, og universiteterne sparer penge. Og det var den primære politiske hensigt.”

Sådan lyder det fra ph.d.-studerende Miriam Madsen fra DPU, Aarhus Universitet. Men, pointerer hun, reformen har samtidig nogle kedelige bivirkninger, der får betydning for de studerendes akademiske kompetencer.

Den udvikling har hun set nærmere på i sit ph.d.-projekt, der undersøger konsekvenserne af den politiske dagsorden, der går ud på, at universiteterne skal producere kandidater, der er klar til arbejdsmarkedet. Hun har undersøgt, hvad den dagsorden betyder for de studerende og deres studieliv, samt hvilke kompetencer de unge står med på den anden side, når specialet er afleveret og bedømt.

Korrekthedskultur

Som led i sin forskning har Miriam Madsen fulgt en gruppe humaniorastuderende ved Københavns Universitet. Hun hæfter sig især ved den korrekthedskultur, der præger de studerende, og som hun mener kan føres tilbage til Fremdriftsreformen.

”Det betyder, at mål og retningslinjer bliver tydeliggjort, mens indhold og det selvstændige arbejde træder i baggrunden. Det bliver udelukkende et spørgsmål om, hvorvidt man lever op til de mål, der er fastsat i studieordningen,” siger hun og forklarer, hvordan det kommer til udtryk for de studerende:

”Man straffes på karakteren, hvis ikke man lever op til læringsmålene. Og man bliver ikke belønnet for at bruge tid på den selvstændige fordybelse i stoffet.”

Den udvikling hænger sammen med, at både universiteter og politikere vil sikre størst muligt læringsudbytte på kortest mulig tid. Derfor er vejen gennem studiet klart tegnet op og målene sat på forhånd. Og så er det bare om at klø på. Men spørgsmålet er, hvilken slags studerende den udvikling producerer.

”De studerende er dygtige til at aflæse koder og krav omkring, hvad man skal kunne, og så gøre netop det. Og mange af dem er derfor gode til at få 12. Som underviser får man ofte spørgsmålet: ’Skal vi bruge det til eksamen?’ Hvis ikke, så vælger de det fra,” fortæller Miriam Madsen.

Denne type studerende definerer hun som kalkulerende studerende. De navigerer efter fastsatte mål og retningslinjer, men tænker sjældent ud over dem. Og det får Miriam Madsen til at kalde dem for autoritetstro, hvilket hun i denne sammenhæng ikke anser for positivt, for det giver de unge problemer, når de kommer til specialet, hvor de skal arbejde i dybden og definere deres egne mål og selv styre arbejdsprocessen.

”Når de kommer til specialet, er det andre og mere selvstændige kompetencer, de skal finde frem. Men de har aldrig lært at tænke sådan på deres uddannelse. I specialeprocessen navigerer de ved at spørge sig selv, om de har brugt det rette antal timer, og ikke om indholdet er godt. Den tilgang dur ikke til specialeskrivningen. Men måske burde specialet være mere i tråd med resten af studiet. Det er ikke helt fair at kaste de unge ud i et speciale, der stiller høje krav til deres selvstændige akademiske kompetencer, når hele deres uddannelse bygger på noget andet. De er jo slet ikke trænet i arbejdsprocessen,” siger hun og henviser til, at de, der kommer bedst igennem specialeprocessen, er en helt anden type studerende, som hun betegner som uafhængige akademikere; de lader sig styre af interesseområde og går selvstændigt til opgaveløsningen.

”De er akademisk selvstændige og kan godt træffe utraditionelle valg. De er ikke bange for at træde ved siden af, og de finder selv ud af, hvad der er det rigtige valg – nemlig det, der kan argumenteres fagligt for,” siger hun og peger på, at denne gruppe af studerende er langt mindre end gruppen af kalkulerende studerende.

Ens profiler

Overordnet bunder problemerne ifølge Miriam Madsen i, at uddannelsessystemet i dag har alt for firkantede rammer, som tilmed er de samme på alle universitetsuddannelser.

”Rammerne udspringer af et politisk ønske om at gøre uddannelse mere styrbar med henblik på at holde omkostningerne nede. Det gør man så ved at skabe tydelig sammenhæng mellem, det de studerende skal lære, og det de skal kunne, når de møder arbejdsmarkedet.”

Resultatet er, påpeger hun, at de fleste studerende får stort set ens profiler, og hun vurderer, at Fremdriftsreformen spiller en rolle i forhold til at ensrette de studerende.

”Den tvinger de studerende til at prioritere deres tid og fokusere ensidigt på den næste eksamen. Hvis vi ikke havde Fremdriftsreformen, ville de studerende måske i højere grad

FOTO: MIKAL SCHLOSSER

Der hersker en korrekthedskultur blandt universitetsstuderende, som i følge Miriam Madsen kan føres tilbage til Fremdriftsreformen og dens fokus på mål og effektivitet.

REFORMER MODARBEJDER HINANDEN

Fremdriftsreformen, SU-reformen og kvik-bonusordningen har med pisk og gulerod forsøgt at få de studerende hurtigere igennem studiet og tilmed i en yngre alder, men nu viser det sig, at disse initiativer bliver modarbejdet af uddannelsesloftet, i og med de unge er bange for at vælge forkert, når de ikke længere kan vælge om. Derfor tænker de sig godt om, inden de vælger uddannelse. Og den afklaringsproces tager i de fleste tilfælde et par år. Det viser nye tal fra Styrelsen for Forskning og Uddannelse (juli 2018). De studerende var ved dette års optag (2018) i gennemsnit lidt ældre, end de studerende var ved optaget i 2017. I dag starter 30 % af de unge på en videregående uddannelse, inden de bliver 21 år, men ser vi tilbage til 2011 udgjorde den andel 39 % af de nye studerende.

Kilde: Styrelsen for Forskning og Uddannelse (juli 2018) og Miriam Madsen.

gå på skrivekurser eller noget andet, der kunne være relevant for netop deres interessefelt, og på den måde styrke andre kompetencer både inden for og uden for universitetet, som kunne give mere specialiserede og forskelligartede profiler," siger Miriam Madsen og fortæller, at Dansk Industri er begyndt at efterspørge fagligt stærke specialister til fremtidens arbejdsmarked. Men universiteterne imødekommer p.t. ikke disse ønsker.

"Tværtimod uddanner vi for mange af de samme uselvstændige kandidater, der er trænet i at efterleve mål og løse forudsigelige opgaver, men som generelt er for ringe til at påtage sig arbejdsopgaver med uforudsigelige output," siger hun og tilføjer:

"Men måske er de nyuddannede kandidater egentlig klædt fint nok på til langt de fleste jobs på et arbejdsmarked præget af New Public Management. De kommer måske ikke til at revolutionere den offentlige sektor eller de private virksomheder, men der er mange jobs, de vil være gode til at udfylde. Fx jobs hvor det handler om at efterleve klare mål og arbejde efter faste procedurer. Og den slags jobs er der mange af. Noget af arbejdsmarkedet er forudsigeligt, og noget er ikke. Men den typiske nyuddannede kandidat er ikke klar til det sidste," siger hun og henviser til, at noget af forklaringen skal findes i, at universitetet er gået fra at være en uddannelsesinstitution for eliten til at være et masseuniversitet for en bred gruppe af unge. Det betyder, at uddannelserne er målrettet gennemsnitsstuderende. Og det ærgrer Miriam Madsen. Hun efterlyser mere forskellighed i uddannelsessystemet.

"Der er i min optik mere brug for, at folk er forskellige, frem for at vi indretter og ensretter uddannelserne efter gennemsnittet. Måske kunne humaniora med dens kreative og kulturanalytiske fag med fordel være det sted, hvor de studerende fik lov til at gøre noget andet og ikke nødvendigvis skulle passe ind i rammerne," siger hun.

Drop detailstyringen

Skiftende ministre er gennem tiden kommet med bud på, hvordan vi sikrer kvaliteten af vores universitetsuddannelser, alt imens tempoet skues op. Ifølge Miriam Madsen er tid og fordybelse imidlertid forudsætningen for høj akademisk kvalitet på uddannelserne. Samtidig ser hun, at detailstyringen af universiteterne skaber en ensrettethed, der i sidste ende ikke kommer nogen til gode – hverken universiteterne, de studerende eller samfundet.

"Der er i dag mange fastlagte mål på uddannelserne, og det kan være godt nok, men der er for meget styring af, hvordan man skal nå frem til målene. Men jeg ser heldigvis et begyndende politisk opgør med den detailstyring. Og det er positivt, for vi skal give plads til forskellige måder at studere på, og forskellige måder at undervise og indrette uddannelser på. Det ville i sidste ende give os nogle bedre kandidater, der kan noget forskelligt." ■

Læs mere:

Miriam Madsen: Målstyrede universitetsuddannelser og kalkulerende studerende – når midlet spænder ben for målene. Tidsskrift for arbejdsliv, nr. 4, 2015.

Fremdriftsreformen rammer skævt: Interview med Laura Louise Sarauw i Magasinet Asterisk, nr. 77, 2016.

MIRIAM MADSEN er ph.d.-studerende ved DPU, Aarhus Universitet. Hendes ph.d.-projekt har fokus på den politiske dagsorden, der går ud på at gøre studerende arbejdsmarkedsparate, samt på dens betydning for den måde, vi bedriver videregående uddannelse inden for humaniora på. Hun er tilknyttet afdelingen for Uddannelsesvidenskab og underviser på kandidatuddannelsen i Uddannelsesvidenskab på DPU, Aarhus Universitet.